

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Кафедра цивільного процесу

ПРАКТИКА ЄСПЛ З ПИТАНЬ ЦИВІЛЬНОГО ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ПРАВА

**МАТЕРІАЛИ
круглого столу**

*м. Одеса,
5 квітня 2016 року*

Одеса
«Юридична література»
2016

5. Коссак В. Експропріація і вилучення майна: європейська судова практика на досвіді Польщі // Право власності: європейський досвід та українські реалії : зб. доп. і матеріалів Міжнар. конф. — К. : ВАІТЕ, 2015. — С. 88–92.
6. Майданик Р. Пропорційність (співмірність) і право власності: доктрина і судова практика // Право власності: європейський досвід та українські реалії : зб. доп. і матеріалів Міжнар. конф. — К. : ВАІТЕ, 2015. — С. 107–129.

Ульянова Галина Олексіївна,

*д. ю. н., доцент кафедри права інтелектуальної власності
та корпоративного права Національного університету
«Одеська юридична академія»*

**СВОБОДА ТВОРЧОСТІ ТА ЇЇ ОБМЕЖЕННЯ У РІШЕННЯХ
ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ**

Право громадян свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, свободу думки і слова, на вільне вираження своїх поглядів і переконань гарантується Конституцією України.

Свобода творчості дозволяє суб'єкту права діяти відповідно до своїх внутрішніх переконань, які можуть відрізнятися від загальноприйнятих вимог, у тому числі юридично встановлених. Однак якщо суб'єкт претендує на суспільну, зокрема, державну оцінку своєї діяльності, він повинен співвідносити свою поведінку із загальноприйнятою моделлю поведінки [1, с. 17].

Ураховуючи поетапність творчої діяльності свобода творчості може бути поділена на декілька видів. Свобода створення твору передбачає вибір творцем сфери творчої діяльності, виду творів, тематики, залучення до творчого процесу співавторів, створення об'єкту за власною ініціативою чи за замовленням, для задоволення власних потреб або поширення у суспільстві тощо.

Свобода обнародування, використання результатів інтелектуальної власності, є більш обмеженою, що пов'язано з дотриманням інтересів держави, суспільства, а також суб'єктів, чії права можуть бути порушені внаслідок таких дій. У зв'язку з чим актуального значення набуває питання можливості та доцільності встановлення обмежень у сфері творчої діяльності.

Обмеження свободи творчості мають різний характер, джерело походження та мету, у зв'язку із чим видається можливим розділити їх на три категорії. По-перше, це обмеження, які встановлюються творцем,

мають індивідуальний характер та зумовлені світоглядом творця, сферою творчої діяльності, метою її здійснення тощо. По-друге, обмеження творчості, які мають суспільний характер та сформовані в суспільстві, державі. Такі обмеження мають більше морально-етичний, превентивний характер. По-третє, законодавчі обмеження, які мають обов'язковий характер, поширюються на всіх творців або встановлені для окремих видів інтелектуальної, творчої діяльності.

До загальних обмежень свободи творчості можливо віднести встановлені у Законі «Про захист суспільної моралі» вимоги щодо дотримання норм суспільної моралі, заборону пропаганди насилля та війни тощо.

Попри те, що встановленні обмеження щодо поширення певної продукції спрямовано на захист прав та інтересів користувачів об'єктів права інтелектуальної власності, їх реалізація викликає чимало спорів як у національній практиці, так і практиці зарубіжних країн. Адже при наявності загальних критеріїв моральності та суспільної корисності творів, завжди залишається суб'єктивний підхід до їх оцінки як і сторони творця та публіки. За таких умов дедалі частіше спори щодо правомірності поширення окремих творів вирішуються в судовому порядку.

На особливу увагу заслуговує практика Європейського суду з прав людини щодо оцінки випадків обмеження творчості з метою захисту інтересів як окремих категорій осіб, так і суспільства, держави в цілому.

Аналіз практики розгляду окремих справ щодо правомірності обмеження свободи творчості, зокрема, свободи поширення окремих творів серед широкого загалу, свідчить про те, що Судом при вирішенні питань враховуються декілька основних критеріїв, зокрема характер інформації щодо якої постає питання про правомірність її поширення (художні твори, публікації у засобах масової інформації); зміст та тематика творів; можливість негативного впливу творів на права та інтереси різних категорій суб'єктів (особлива увага приділяється захисту прав та інтересів дітей) або зачіпати релігійні почуття тощо.

Якщо поширення інформації негативно впливає на інтереси певних категорій суспільства, порушує релігійні чи моральні засади, обмеження творчості та поширення інформації визнаються правомірними.

Так у справі *Wingro ve v. the United Kingdom* Європейський Суд з прав людини не знайшов порушення принципу свободи творчості у факті обмеження показу спірної кінострічки, оскільки втручання держави в даному випадку мало легітимну мету (захист прав інших, особливо права на свободу віросповідання) і було необхідним у демократичному суспільстві. Аналогічного висновку Європейський Суд дійшов

і по іншій справі — *Otto-Preminger-Institut v. Austria*. Ця справа стосувалася заборони на розповсюдження фільму, в якому спотворювалася доктрина римсько-католицької церкви. Суд, зокрема, указав, що в контексті релігійних переконань та віросповідання на художника можна правомірно покласти обов'язок уникати, по можливості, висловлення поглядів, які є безпідставно образливими для інших і, таким чином, порушують їхні права [2].

Таким чином, при визначенні правомірності обмежень поширення окремих творів Європейський Суд з прав людини виходить з оцінки їх можливого негативного впливу на інтереси суспільства та окремих категорій громадян, порушення усталених норм суспільної моралі, віросповідання тощо.

Л і т е р а т у р а

1. Гумеров Л. А. Свобода науко-технического творчества в системе прав человека // Ученые записки Казанского университета. — 2012. — Т. 154, кн. 4. — С. 17.

2. Белкин М. Л. Гарантии свободы творчества и границы их ограничения в решениях Европейского суда по правам человека // Право в современном мире. — 2012. — № 2. — С. 171.

Чванкін Сергій Анатолійович,

*к. ю. н., доцент, доцент кафедри цивільного права
Національного університету «Одеська юридична академія»,
голова Київського районного суду м. Одеси*

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КОНВЕНЦІЇ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Ратифікація Україною Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод стала ще одним інструментом, який слугує меті захисту прав людини. На теперішній час особа при зверненні до суду має можливість посилатися безпосередньо на Конвенцію щодо захисту конвенційних прав, а також на практику Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ). Частина 1 статті 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» встановлює, що суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду як джерело права.